

Eesti murrete uurimise pidupäev – Ellen Niit 80

Maigi Vija

Tartu Ülikooli emakeeleõpetuse nooremlektor

Tartu Ülikooli eesti ja üldkeeleteaduse instituudis oli 2024/2025. õppeaasta algus pidulik, sest augusti lõpus tähistati Emakeele Seltsi kõnekoosolekuga ülikooli peahoones J. V. Veski nimelises auditooriumis emeriitdotsent Ellen Niidi 80. sünnipäeva. Ettekannetega esinesid mitmed Elleni praegused ja endised kolleegid.

Professor Karl Pajusalu ja emeriitdotsent Jüri Viikbergi ettekandest „Ellen Niidist saarlase, murdeuurija ning õppejõuna“ tuli hästi välja juubilari mitmekülgsus: õppejõuna on ta Tartu Ülikoolis õpetanud kursusi foneetikast, eesti keele ajaloolisest grammatikast ja murretest akadeemilise kirjutamise aluste ning väljendusõpetuseni. Lisaks on Ellen juhendanud üliõpilastöid, käinud murdepraktikal nii saartel kui ka mitmel pool mandril ja õpetanud eesti keelega seonduvaid kursusi Turu ülikoolis. Esimesed tarkused eesti murretest ning murdekogumise algtööd sai siinse ülevaate autorgi just Ellen Niidi asjatundlikul juhendamisel eesti murrete loengutest ja suviselt Hiiumaa murdepraktikalt.

Tartu Ülikoolis eesti filoloogiat õppides keskendus Ellen Niit soomeugri keelte uurimisele, hilisemas töös Keele ja Kirjanduse Instituudi murdesektoris eesti murretele, kogudes ja uurides murdekeelematerjali ning osaledes murdesõnaraamatu koostamises ja toimetamises. Lisaks on Ellen Niit uurinud rahvalaulude keele murdelist tausta (nt Mustjala, Kihnu, Kodavere) ja toimetanud paljusid keeleväljaandeid.

Kõnekoosoleku osana esitleti juubelikogumikku „Saarte keeled. Ellen Niidi juubeliraamat“, mis sisaldab murdeteemalisi artikleid Tallinna ja Tartu, aga ka Soome keeleteadlastelt. Artiklite teemad on saarte murde uurimisest, nimedest, häälduse ja vormide varieerumisest ning eesti

80. sünnipäeva tähistav Ellen Niit ja juubeliraamatud. Foto: Andres Tennus

murrete ja saarte murde hääldusjoontest, soome murretest ja Soomes elavate inimeste keelebiograafiast.

Kogumiku teise osa moodustab kümme Ellen Niidi enda sulest ilmunud või kaasautoritega kirjutatud artiklit (aastatest 1997–2016). Kolmandas osas on Ellen Niidi bibliograafia 1970–2023. Raamat on ilmunud Emakeele Seltsi toimetiste sarjas ning seda saab osta Emakeele Seltsist või raamatupoodidest.

Nagu juubilar tänukõnes väljendas, ei olnud see kõnekoosolek ainuüksi tema tähtpäev, vaid eesti murrete uurimise pidupäev, sest sada aastat tagasi, 1924. aastal kaitses Andrus Saareste oma väitekirja, mis oli esimene eestikeelne doktoritöö ja käsitles just eesti murdeid.

Kõnekoosolekule oli kokku tulnud suur hulk Eesti eri piirkondade murrete uurijaid, kõnelejaid ja alalhoidjaid. Önnitlejate seas olid saarlaste, hiidlaste, kihnlaste, mulkide ja võrokeste esindajad, kes avaldasid juubilarile tänu panuse eest piirkondlike aabitsate valmimisse ja asjatundlike murdealaste nõuannete eest.

Head tervist ja elurõõmu eesti murretele ja Ellenile!